

Gramàtica de l'IEC

Aquest dimecres arribarà a les llibreries la nova gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans. La reforma ortogràfica –la que inclou la polèmica supressió de la majoria de diacrítics– no es publicarà fins al primer trimestre del 2017.

Amb prop de mil pàgines, aquesta gramàtica té diversos novetats respecte a l'anterior, la de Pompeu Fabra. A diferència de la de Fabra, que era d'autor, la nova gramàtica és institucional, elaborada de manera cooperativa entre diversos gramàtics –entre ells Joan Solà– i ha estat revisada i complementada per diferents experts lingüístics. La tardor del 1995 es va començar a treballar en el projecte de la nova gramàtica partint, entre altres obres, de la gramàtica de Fabra, la gramàtica descriptiva d'Antoni M. Badia i Margarit (1994) i la *Gramàtica del català contemporani* (2002), dirigida per Joan Solà, amb la col·laboració de Maria-Rosa Lloret, Manuel Pérez Saldanya i Joan Mascaró, entre altres autors.

Sabíeu que...

El 2018 està previst que l'IEC publiqui la *Gramàtica essencial de la llengua catalana*, un volum que resumirà la gramàtica oficial pensat sobretot per al món de l'ensenyament i per a un públic general.

Però la gran novetat d'aquesta gramàtica, la revolució que representa, és que prescriu a través de la descripció. No és una gramàtica que categoritza la llengua en correcte o incorrecte, d'una manera inflexible, sinó que fixa la norma a través de la descripció. Descriu la llengua des de dos punts de vista: el dialectal (és una construcció comuna a tots els dialectes? És pròpia d'alguns parlants?) i els registres (és una forma que serveix per a tots els registres? O és una forma pròpia del llenguatge col·loquial?). D'aquesta manera, la norma no presenta les formes com a correctes o incorrectes, sinó que caldrà analitzar si l'ús d'una forma és adequat o no per a un context lingüístic concret, un matís que representa un avenç lingüístic respecte a altres gramàtiques d'àmbit europeu. Ara ja no serà tot blanc o negre, caldrà adequar-se al registre i al marc geogràfic de la llengua, una tendència que actualment ja s'aplica sobretot en l'àmbit de la correcció literària, en el qual el context marca el tipus de llengua i l'ús d'una llengua estandarditzada, sense matisos, fa perdre veracitat a l'obra. *

Són només quinze

“En la redacció d'aquesta nova ortografia, la Secció Filològica ha volgut mantenir la seva tradicional actitud de prudència en qüestions ortogràfiques i de respecte per l'ortografia fundacional, però no s'ha limitat tan sols a fer visibles les modificacions dels darrers temps, sinó que amb una voluntat de simplificar i aclarir al màxim el codi ortogràfic, [...] ha decidit d'introduir-hi uns pocs canvis. [...] En l'accentuació, es redueix notablement l'ús de l'accent diacrític.” [Reproducció fragment *Ortografia*]

El 24 d'octubre el Ple de l'Institut va ratificar la nova ortografia, la mateixa que ha fet parlar experts i pseudoexperts durant un parell de mesos llargs. El punt estrella van ser els diacrítics: entre la llarga llista de paraules que duïen accent diacrític (a la nota introductòria de la nova ortografia es diu que n'eren “més de 150”), només quinze paraules el porten a hores d'ara. Són els noms *bé, déu, mà, món, pèl, sòl i ús*, i també les formes verbals *és, sé, són i té*. Són els adverbis *sí i més*, i també el pronom *què i vós*. La llista s'acaba aquí.

Hem avançat molt de 1904 ençà. Pompeu Fabra va publicar aquell any un tractat d'ortografia catalana en què distingia dos grups de paraules. D'una banda, el grup en què portaven accent els dos membres de cada parella (*tè i té, són i són* i vint parelles més que precedien un “etc.”). D'altra banda, el grup en què portava accent un dels membres de cada parella (*mà i ma, més i mes...*, fins arribar a la vintena de casos, alguns

dels quals s'afegien als del primer grup: *tè-té i te [com te dius?], són-són i son [son pare]*).

Les Normes ortogràfiques de 1913 van mantenir els dos accents del primer grup (*bè i bé, nèt i nèt...*). Quatre anys més tard, el *Diccionari ortogràfic* va apostar per un sol accent, el tancat (*be i bé, net i nèt...*). En aquest punt, l'ortografia va començar a ser més fàcil, si bé ja aleshores es van recollir 41 paraules amb accent diacrític (55 si hi comptem plurals i derivats). El 1932, el *Diccionari general de la llengua catalana* va recollir els mateixos casos. El nombre de diacrítics es va mantenir estable durant molts anys: en el curs superior de Marvà la llista era de 42, en la gramàtica de Jané era de 30 (“els principals”), Ruaix en va incloure 45.

Vicent Pitarch, coordinador de la comissió d'experts que han treballat en la nova ortografia (al costat d'Albert Jané, Joan Martí i Castell, Brauli Montoya i Mila Segarra), explica que els diacrítics havien augmentat molt els últims anys.

Si ara només cal marcar quinze diacrítics, estem convençuts que així es facilita l'aprenentatge d'aquest punt de l'ortografia a les generacions futures. Mentrestant, els maldecaps per a professors i professionals de la llengua tindran un període de convivència entre les dues normes. Només la norma nova s'aplica ja des del 24 d'octubre a totes les publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans i, per tant, també al diccionari en línia i a la gramàtica (que, per cert, sortirà a la venda dimecres que ve). Sí, amb accent. *

Als calendaris
no hi haurà un mes de més, hi haurà els dotze de sempre, gràcies als diacrítics o no / QUIM PUIG